

Prof. PhDr. Oľga Orosová, CSc.
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Filozofická fakulta
Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia
Moyzesova 9
040 01 Košice

e-mail: olga.orosova@upjs.sk

Posudok oponentky
habilitačnej práce Mgr. Tatiany Dubayovej, PhD.
**Non-kognitívne faktory školskej úspešnosti žiakov so špeciálnymi výchovno-
vzdelávacími potrebami**
v študijnom odbore Všeobecná a experimentálna psychológia

Habilitačná práca o celkovom rozsahu 120 strán pozostáva z troch kapitol.

V úvode svojej práce habilitantka uvádza: „Nebezpečenstvo týchto mýtov spočíva v tom, že tvoria pre učiteľa filter pre hodnotenie žiaka a komplikujú mu nielen objektívny pohľad na žiaka, ale znejasňujú mu aj orientáciu v jeho potrebách.“ **Otázka 1:** Môže habilitantka vysvetliť možnosť *objektívneho pohľadu učiteľa na žiaka*, event. uviesť formuláciu alternatívnu - reflektujúcu psychologickú podstatu mieneného?

Prvá kapitola „*Axiomatické východiská školskej úspešnosti žiakov špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*“ (Pozn.: chýba predložka v názve kapitoly). V úvode kapitoly habilitantka uvádza, že pochopenie potrieb žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a pripravenosť učiteľov a škôl na edukáciu týchto žiakov zaostáva, uvedené tvrdenie nie je podložené dôkazmi (porovnateľne uvedené v časti Diskusia na str. 87).

Prvá časť kapitoly „*Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a možnosti jeho edukácie na Slovensku.*“, sprehláďuje normatívny rámec témy, pričom v uvedenom kontexte zmieňuje integráciu a inklúziu (str. 15).

Druhá časť kapitoly „*Školská úspešnosť ako koncept explicitného a implicitného hodnotenia žiaka.*“, ako habilitantka uvádza, vznikla syntézou informácií uverejnených vo viacerých vedeckých príspevkoch, tzn. zborníkových konferenčných príspevkoch (tri zo štyroch uvedených boli publikované v spoluautorstve). Uvedený postup, výberu a syntézy informácií z viacerých publikačných výstupov habilitantky spôsobil to, že celý text či už doplnený o literárne zdroje skôr staršieho dáta alebo prevzatý aj s literárnymi odkazmi z pôvodných publikácií, má charakter skôr odborného textu.

Tretia časť „*Obsahová analýza pojmu školská úspešnosť a jej základné charakteristiky*“ prezentuje výsledky kvalitatívneho výskumu, ktoré boli publikované dvomi konferenčnými príspevkami habilitantky v spoluautorstve. Kapitola teoretickej časti habilitačnej práce mala prezentovať s nadhľadom spracované dostupné výsledky vedeckého skúmania, vrátane výsledkov skúmania habilitantky. V prezentovanej podobe, aj v uvedenej časti práce, nie je úplný dizajn skúmania a spracovania výsledkov dostupný k posúdeniu.

Štvrtá časť : „*Psychosociálne charakteristiky mladšieho školského veku a ich vplyv na objektivnosť výpovedí detí vo výskumných situáciách*“. Habilitantka v krátkom rozsahu cca 3 strán charakterizuje dané vývinové obdobie, faktory vývinu. Dôslednejšie spracovanie

časti aj s ohľadom na možné metódy, kombináciu metód, zdrojov výskumných dát psychologického skúmania danej cieľovej skupiny by zvýšil kvalitu habilitačnej práce.

Druhá kapitola „*Non-kognitívne faktory školskej úspešnosti*“, ako uvádza habilitantka, je spracovaná na základe výsledkov vlastného skúmania medzi žiakmi štvrtých ročníkov základných škôl, ktoré sú porovnávané s výsledkami skúmania v národnom a medzinárodnom kontexte.

Prvá časť kapitoly „*Duševné zdravie a mentálna vulnerabilita ako faktory školskej úspešnosti*“ je spracovaná stručne a prehľadne.

Druhá časť „*Výskyt mentálnej vulnerability u žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*“, ako uvádza habilitantka, prezentuje iba „...výsledky výskumov, ktoré sme realizovali na Slovensku, skúmajúcich mentálnu vulnerabilitu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a porovnávame ich s deťmi rovnakej vekovej skupiny, ktoré boli realizované v spoluautorstve v rokoch 2015 – 2018).“ (str. 36-37). V prezentovanej podobe nie je úplný dizajn skúmania a spracovania výsledkov dostupný, habilitantkou prezentované výsledky nie sú diskutované.

Tretia časť „*Copingové stratégie ako faktor školskej úspešnosti*“ prezentuje zaujímavé výsledky skúmania habilitantky, ktoré boli diskutované, oceňujem interpretáciu výsledkov a uvedené smerovanie ďalšieho skúmania.

Štvrtá časť „*Sociálna opora a motivácia pre učenie ako faktor školskej úspešnosti*“ po stručnom vymedzení základných pojmov, ako uvádza habilitantka, prezentuje opäť výsledky konferenčných príspevkov habilitantky, ktoré boli publikované v spoluautorstve. Aj v tejto časti habilitantka výsledky vlastného skúmania diskutuje, interpretuje, naznačuje smer ďalšieho skúmania.

Tretia kapitola „*Model školskej úspešnosti žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami ako problém výskumu*.“

Habilitantka prezentuje výsledky skúmania realizovaného v rámci riešenia projektu APVV-0851-12. Je potrebné oceniť hodnotu výskumných dát, veľkosť výskumnej vzorky žiakov. Poznámky a otázky k uvedenej časti habilitačnej práce:

- Chýba podrobnejší popis výberu výskumnej vzorky, nenáhodného výberu žiakov; vo vzťahu k učiteľom, ktorí hodnotili žiakov nástrojom SDQ-Svk, informácie nie sú v práci uvedené
- Chýba informácia o súhlase Etickej komisie univerzity / fakulty s realizáciou skúmania
- Nástroje výskumu sú primerane popísané. „Školská úspešnosť“, ako uvádza habilitantka, bola sledovaná prostredníctvom priemeru známok v práci menovaných predmetov. Pri formulovaní výskumných otázok a hypotéz a v ďalšom texte habilitantka uvádza premenné tak „školský prospech“, ako aj „školská úspešnosť“, čo text zbytočne zneprehľadňuje
- Prehľad uvedených štatistických analýz by bolo vhodné doplniť. **Otázky 2-3:** Môže habilitantka upresniť /doplniť predpoklady /sledované podmienky použitia testov štatistických analýz, osobitne lineárnej regresie? Habilitantka uvádza, že na zodpovedanie prvej výskumnej otázky bola použitá metóda ANOVA, môže to habilitantka vysvetliť vzhľadom na prezentované výsledky?
- Sledované rozdiely medzi chlapcami a dievčatami neboli hypotetizované
- Výsledky týkajúce sa 2. výskumnej otázky sú náležite popísané, prezentované

- Výsledky týkajúce sa 3. výskumnej otázky (str. 82-84) predpokladajú vysvetlenie. **Otázka 4:** Je sociálna opora prediktorom školskej úspešnosti žiakov neurotypickej populácie, ako je uvedené na str. 84 (tiež na str. 89)? (Pozn.: v Abstrakte práce autorka uvádza v tomto smere fluidnú inteligenciu, mentálnu vulnerabilitu a rozptyľujúce copingové stratégie – čo zodpovedá výsledkom prezentovaným v Tabuľke 26 na str. 83)
- Výsledky týkajúce sa 4. výskumnej otázky (str. 84-85) predpokladajú doplnenie. **Otázky 5-6?** Môže habilitantka (i) kriticky zhodnotiť, uviesť, aký štatistický model(y) by vhodnejšie odpovedal(i) na danú výskumnú otázku? (ii) vysvetliť prediktívnu hodnotu modelov vzhľadom na uvedené?

K časti kapitoly: „Diskusia“:

- Habilitantka uvedenou časťou preukazuje svoj prehľad v existujúcom stave poznania, dobrú schopnosť interpretácie výsledkov, identifikovania limitov práce a naznačenia smeru ďalšieho skúmania

Otázky k tejto časti práce:

- Habilitantka uvádza, že premenná fluidná inteligencia bola v nasledujúcich analýzach používaná len ako kontrolná premenná (str. 86)? **Otázka 7:** Môže uvedené habilitantka vysvetliť vo vzťahu k regresným modelom prezentovaným v práci? Môže habilitantka vysvetliť regresné modely s kontrolovanými premennými, ich kreovanie?
- Habilitantka uvádza na str. 91, že H11 a H12 boli potvrdené medzi žiakmi neurotypickej populácie, „avšak u žiakov so ŠVVP zmenené predpoklady neplatia“ (s. 91). **Otázka 8:** Môže to habilitantka vysvetliť, keď výsledky potvrdili, že u žiakov so ŠVVP bola jediným prediktorom školskej úspešnosti mentálna vulnerabilita (H11)?

Formálne nedostatky práce:

- Bolo by bývalo vhodné kriticky zvážiť formulácie napríklad uvedené na str. 59, keď habilitantka uvádza „ V súčasnosti prebieha medzi odborníkmi diskusia,...“ a dopĺňa literárnymi odkazmi na autorov z roku 1993 a 2001
- Kvalitu habilitačnej práce by zvýšila jazyková korektúra, ale aj dôkladná finálna kontrola textu. Jeden z mnohých príkladov: Prvá a druhá výskumná otázka v časti práce „Výsledky výskumu“ je číslovaná, následne sa číslovanie výskumných otázok stráca, podobne v časti práce „Diskusia“, ktorá bola rovnako štruktúrovaná podľa výskumných otázok a číselne je označená iba štvrtá (str. 91).

Habilitačnú prácu „*Non-kognitívne faktory školskej úspešnosti žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*“ habilitantky *Mgr. Tatiany Dubayovej, PhD.*, odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul docentka v odbore habilitačného konania a inauguračného konania Všeobecná a experimentálna psychológia.

Košice 7. 7. 2021

Prof. PhDr. Oľga Orosová, CSc.